

ВОЙНАТА В УКРАИНА И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ ЯПОНИЯ И НАТО: ЯПОНСКАТА ПЕРСПЕКТИВА

д-р **Боряна Митева**

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме: По време на срещата на върха на НАТО във Вилнюс през 2023 г. генералният секретар Йенс Столтенберг заявява, че няма по-близък партньор на НАТО от Япония. Всъщност Япония и Алиансът имат дълга история на взаимодействие. Войната в Украйна съществено променя глобалната среда за сигурност. Новото предизвикателство оказва влияние и върху отношенията на страните членки с Индо-Тихоокеанските партньори, включително Япония. Двете лидерски срещи в Мадрид и във Вилнюс са важни не само за европейската сигурност, но и за Индо-Тихоокеанския регион. Настоящото изследване цели да анализира как войната в Украйна влияе на отношенията между Япония и НАТО, какво е бъдещето на тяхното сътрудничество и ролята на НАТО в региона.

Ключови думи: партньорство между Япония и НАТО; НАТО в Индо-Тихоокеанския регион; НАТО и Индо-Тихоокеанските партньори; среща на НАТО в Мадрид; среща на НАТО във Вилнюс

I. Въведение

„Никой друг партньор не е по-близък на НАТО от Япония“¹. С тези думи генералният секретар Йенс Столтенберг оценява взаимното сътрудничество през лятото на изминалата година. Имат ли основание тези думи или изразяват единствено дипломатическа любезност? Войната в Украйна рязко променя средата за сигурност и връща Алианса към оригиналния му фокус върху северноатлантическото пространство. Въпреки това през последните две години световната общественост следи с повишен интерес развитието на отношенията между НАТО и Индо-Тихоокеанските партньори, особено резултатите от срещите в Мадрид през 2022 г. и във Вилнюс през 2023 г.² В България тази проблематика остава встрани от обществените дискусии, но познанията върху цялостното развитие и приоритетите на НАТО са ключови с оглед вземането на адекватни политически решения и добрата стратегическа комуникация. Настоящото изследване цели да установи как се отразява войната в Украйна на отношенията между Япония и НАТО с фокус върху японската перспектива, има ли бъдеще взаимното сътрудничество и каква би могла да бъде ролята на НАТО в Индо-Тихоокеанския регион.

II. Войната в Украйна и реакцията на Япония

Войната в Украйна има за резултат значителни изменения в средата за сигурност не само в Европа, но и в глобален план. Действията на Москва шокират редица азиатски държави и повишават притесненията относно архитектурата на сигурност в Азия. В японската дипломатическа Синя книга министерството на външните работи заявява, че „агресията срещу Украйна не само разрушава архитектурата на сигурност в Европа, но заплашва световния ред след Студената война и може да бъде наречена важна повратна точка в историята“ и, че „представлява сериозно нарушаване на международното право, забраняващо използването на сила и е възмутителен акт, който подрива основите на международния ред не само в Европа, но и в Азия“³. Действията на Русия повишават тревожността относно източноазиатската среда за сигурност. Териториалните и историческите спорове, корейският въпрос и икономическата конкуренция регулярно предизвикват напрежение в региона. През последните години Токио отчита като сериозно притеснителни за своята сигурност някои действия на Русия, КНР и КНДР като увеличаването числеността на войските и въоръжението на Курилските острови, руските военни учения (често провеждани съвместно

с КНР), китайското усилено превъоръжаване, поведението на Пекин в Източно и Южнокитайско море, севернокорейската ядрена програма. Често Силите за самоотбрана засичат нарушения на японското морско и въздушно пространство. Само за времето между 1 април и 30 юни 2023 г. са установени 238 нарушения на въздушното пространство от китайски и руски самолети. Севернокорейски ракети постоянно падат в японски води или в изключителната икономическа зона, като през 2023 г. японските власти дори обявяват евакуация на населението на остров Хокайдо. В своята официална реторика Северна Корея често заплашва с ядрено оръжие Южна Корея (Perkins 2023).

В тази сложна обстановка руската агресия срещу Украйна повишава още повече притесненията в Токио. От японска гледна точка Русия създава прецедент за нарушаване на международния правов ред със сила от страна на член на Съвета за сигурност на ООН и показва, че подобен акт е възможен дори при наличие на взаимноизгодни икономически отношения и „мек“ подход, които японската дипломатия се опитва да поддържа. Това подтиква Япония на първо място да промени възприятието и политиката си към Москва. През последното десетилетие японските правителства се опитват да поддържат балансирана дипломатия към Русия чрез търговско, икономическо и енергийно сътрудничество. Дори след анексията на Крим през 2014 г. Япония продължава с умерения си подход и въвежда символически санкции спрямо Москва. Японските цели са взаимноизгодни икономически отношения, но и смекчаване на руската позиция по териториалния спор. Войната в Украйна обаче води до втвърдяване на японската политика към Кремъл и до завръщане на характерното за Студената война възприятие за Русия като заплаха, тъй като едностранната промяна в международния ред е определена като предизвикателство пред глобалната сигурност⁴.

Реакцията и поведението на КНР са не по-малко важни за Япония. Китайската подкрепа за действията на Русия и двустранното им стратегическо партньорство повишават страховете, че може да бъде извършен опит за промяна на статуквото в Тайванския пролив със сила. Въпросът за Тайван е важен за японската национална сигурност, тъй като окупирането на острова би приближило китайската армия до Япония и би създавало вероятност за въвличане на страната в конфликт заради съюзните отношения със САЩ. В допълнение, съществуват опасения, че подобен сценарий може да се повтори и на островите Сенкаку, които са под японски суверенитет, но оспорван от страна на Пекин. Ситуацията може да се усложни заради обещанието, че Вашингтон ще защити Япония при военен сблъсък за острови-

те (Surdel 2023, pp. 25 – 34). Евентуален конфликт на Корейския полуостров също предизвиква силна тревога в Токио, още повече че Пхенянь подкрепя руската позиция относно войната в Украйна и повишава агресивната си реторика спрямо Сеул. Тези фактори са в основата на думите на японския министър-председател Фумио Кишида, че „Украйна днес може да бъде Източна Азия утре“⁵.

В този смисъл поведението на Русия, КНР и КНДР стимулират Япония да повиши изграждането на собствените си отбранителни способности, да засили съюзните си отношения със САЩ, но и с партньорите си в Азия и в Европа с цел превенция и „сдържане“ на нова военна агресия. Поради това Япония се присъединява към страните, които определя като свои „съмишленици“ в осъждането на руските действия и предоставянето на помощ за Украйна. До началото на 2024 г. Япония предоставя подкрепа на стойност милиарди долари под формата на хуманитарна помощ за здравеопазване, храна, енергийни ресурси, защита, бежанци, възстановяване, техническо сътрудничество, както и финансова помощ под формата на грантове и заеми на двустранна основа и чрез международни организации като ООН, НАТО, Световната търговска банка⁶. Япония приема украински бежанци и участва в организирането на други дейности като обучение на украински персонал в областта на противоминните действия, подкрепа за енергийния сектор в зимни условия, възстановяване капацитета на селското стопанство, лечение на украински войници, транспортиране на хуманитарна помощ и помощ при евакуация. По вътрешнополитически съображения и рестрикции военната помощ е под формата на защитни и не-смъртоносни артикули като дронове, бронирани жилетки, каски, бинокли, осветителни устройства, цивилни превозни средства, превозни средства на Силите за самоотбрана⁷. В допълнение, Япония се включва в международните санкции срещу Руската федерация и Беларус, отменя статута на Русия на „най-облагодетелствана нация“, забранява вноса на определени руски стоки и полага усилия за намаляване покупката на енергийни суровини от Русия⁸. Японското обществено мнение, измерено малко след началото на руската инвазия в Украйна, преобладаващо подкрепя (61%) налагането на тежки санкции на Русия (Surdel 2023, pp. 25 – 34).

III. Войната в Украйна и отношенията на Япония с НАТО

Япония е един от най-активните и дълготрайни партньори на НАТО. Тристранното сътрудничество между Япония, Европа и САЩ е подкрепя-

но още през 1992 г.⁹, а през 2007 г. сближаването между НАТО и Япония е обявено за обща стратегическа цел на Токио и Вашингтон¹⁰. Отношенията на Япония с Европа, включително НАТО неизбежно трябва да се разглеждат през призмата на японско-американския съюз и на цялостната трансформация на японската отбранителна политика след Студената война, чиято еволюция бележи кулминация в концепцията за „проактивен принос към мира“ от 2013 г.¹¹ Стремжът на Япония да търси други „съмишленици“, освен САЩ, и развитието на партньорската програма на НАТО водят до еволюция в тяхното взаимодействие през последните тридесет години, която включва политически диалог, обмен на знания и човешки потенциал, изграждане на отбранителен потенциал и оперативна съвместимост, сътрудничество в рамките на операциите на НАТО в Афганистан и в Ирак, както и в поддържане на морската сигурност, съвместни военни учения, в сфери като киберсигурност, хибридни атаки, нови и разрушителни технологии, превенция и управление на кризи, хуманитарна и финансова помощ (Miteva 2023, pp. 62 – 77; Tanaka 2023, pp. 1 – 8; Scott 2016, pp. 1 – 19; Galic 2019, pp. 1 – 12; Tsuruoka 2013, pp. 1 – 8)¹². Тези взаимодействия са благоприятствани от създаването на значими връзки в сферата на отбраната с отделни страни, членки на НАТО на двустранна основа, както и на стратегическо партньорство с Европейския съюз.

Войната в Украйна създава допълнително поле на сътрудничество и стимулира интензифицирането на отношенията между Япония и НАТО като цяло. Всъщност поведението на Русия и КНР през последните две години сближава Европа и Азия и „изгражда мост между Япония и НАТО“ (Brummer and Lindgren 2023). Един от най-значимите белези за това е обвързването на сигурността в Европа с тази в Индо-Тихоокеанския регион. Японският външен министър Йошимаса Хаяши заявява, че „не е възможно да се говори за сигурността на Европа и на Индо-Тихоокеанския регион по отделно“¹³. Впрочем тази теза не е нова за японската дипломация. Още през 80-те години японците се опитват да убедят европейците, че техните споразумения със СССР за сигурността в Европа пряко засягат Азия (Scott 2016, p. 325). През новия век японският министър на външните работи Таро Асо, в своята концепция за *Арка на свободата и просперитета* от 2006 г., също заявява, че Япония и НАТО са свързани от *споделени ценности* и *еднакви намерения* да допринасят активно за мира и стабилността на международната общност¹⁴. Японският министър-председател Шиндзо Абе допълва ценностите със *стратегически интереси* и „[...] общо чувство за отговорност пред глобалните предизвикателства“¹⁵. Според него стабилността на

Източна и Централна Европа е свързана с тази на Азиатско-тихоокеанския регион, а източният фланг на НАТО е част от по-широка евразийска „арка на свободата“ (Vacon and Burton 2019, pp. 38 – 50).

Въпреки че Япония и НАТО от години се възприемат като „смишленици“, „естествени“ и „благонадеждни“ партньори, до скоро Токио не успява да убеди своите европейски колеги, че сигурността в Индо-Тихоокеанския регион има важно значение за Европа и, че поведението на КНР и КНДР създава сериозни рискове за глобалната сигурност. Причините са фокусът върху европейската сигурност и значителната търговия с КНР. Въпреки че през 2017 г. Столтенберг заявява, че НАТО има интерес от мир и стабилност в Индо-Тихоокеанския регион¹⁶, а през 2019 г. за първи път ЕС нарича КНР „партньор, конкурент и стратегически съперник“, а лидерите на НАТО заявяват, че „китайското нарастващо влияние и международна политика представляват едновременно възможности и предизвикателства“, всъщност европейското внимание към КНР и Индо-Тихоокеанския регион като цяло се повишава след началото на войната в Украйна¹⁷.

Последните две лидерски срещи на НАТО – в Мадрид през 2022 г. и във Вилнюс през 2023 г. – са ясно доказателство за това. На тях са отправени първите покани към Индо-Тихоокеанските партньори да вземат участие в разговорите. Решенията, които се вземат, са от изключително значение за бъдещето на Алианса и ролята му в Индо-Тихоокеанския регион. Обвързването между сигурността на Европа и на Азия и повишеното значение на Индо-Тихоокеанския регион за първи път се споменават в официален документ на НАТО, а именно в приетата в Мадрид нова Стратегия¹⁸. Въпреки че отделни европейски страни членки на НАТО, както и Европейският съюз като организация вече са формирали стратегии за Индо-Тихоокеанския регион и имат свои интереси там, доскоро тази концепция не присъства отчетливо в стратегическите документи на НАТО¹⁹. Приет е и Дневен ред за справяне с общите предизвикателства пред сигурността, който ще задълбочи сътрудничеството с Индо-Тихоокеанските партньори в сфери като киберсигурност, нови технологии и хибридни атаки²⁰. Заявените интереси и намерения в новата доктрина на НАТО предполагат засилване сътрудничеството с Япония, която още през 2016 г. формулира своя концепция за „Свободен и отворен Индо-Тихоокеански регион“ (FOIP) и работи по нея заедно със САЩ, Австралия, Индия в рамките на т. нар. Четворен механизъм за диалог и сътрудничество от 2007 г., но с партньори като АСЕАН и Европейския съюз²¹.

На срещата във Вилнюс Столтенберг не само потвърждава, че „Азия има значение за Европа, колкото Европа за Азия“²², но декларацията НАТО

за първи път отделя значително внимание на КНР и използва много по-директен тон. В документа са отправени редица обвинения към Пекин, а КНР е определена като „систематично предизвикателство“ за сигурността, ценностите и интересите на Алианса²³. Въпреки че „страните членки са отворени за конструктивен диалог, подобна ескалация в реториката на НАТО по отношение на Пекин представлява прецедент (Hoofst 2023, pp. 46 – 50; Yi and Cheng 2023, pp. 26 – 37)²⁴. На същата среща съюзниците остро осъждат действията на Северна Корея във връзка с увеличаването на ядрения ѝ потенциал, а Пхенян е призован да се придържа към Договора за неразпространение на ядрените оръжия и участие в диалог с Южна Корея, САЩ и Япония²⁵. Острите критики към Китай и Северна Корея са още един знак за обвързването между сигурността на северноатлантическото пространство и Индо-Тихоокеанския регион. Във Вилнюс НАТО подписва с Япония, Република Корея и Австралия нови индивидуални програми за партньорство за периода 2023 – 2026 г. (Hoofst 2023)²⁶ Японският вариант разширява сферите на сътрудничество и има потенциал да надгради постигнатото до този момент²⁷.

От японска гледна точка решенията, взети на срещите на НАТО в Мадрид и Вилнюс са значителен успех. Токио отдавна се стреми да привлече вниманието на Европа към проблемите на сигурността в Индо-Тихоокеанския регион (Iwama 2023, pp. 1 – 6; Tsuruoka 2012, pp. 62 – 69; Tsuruoka 2023, pp. 616 – 624). За Токио НАТО представлява още една линия на сътрудничество със САЩ, но и висок форум за диалог със „съмишлениците“ от Европа, подобно на срещите с ЕС или в рамките на Г 7, на които може да информира европейските страни за проблемите в Индо-Тихоокеанския регион и да получи дипломатическа подкрепа. Освен това Япония се стреми да почерпи знания и опит в сферата на отбраната, да повиши националните си способности и да изгради оперативна съвместимост с НАТО за по-добра реализация на сътрудничеството в сфери от взаимен интерес. Последната доктрина за национална сигурност и намерението за увеличаване на военния бюджет до 2% в следващите пет години потвърждават тези намерения (Perkins 2023)²⁸.

Обвързването на сигурността на Европа и Азия се случва под силния натиск на САЩ, които от една страна трябва да се противопоставят на Русия в Европа, а от друга – да „сдържат“ КНР в Индо-Тихоокеанския регион. В този смисъл за Вашингтон е важно не само повишаване отбранителния капацитет на съюзниците в Европа и Азия, но и тяхното единство, сътрудничество и взаимна обвързаност. Обединяването срещу Русия и КНР води

до подсилване съюзните отношения по линията САЩ-Япония-Южна Корея (Brummer and Lindgren 2023) и до ангажиране на НАТО с Тайванския въпрос. Тази логика е демонстрирана със срещата в Кемп Дейвид от 18 август 2023 г. между трите държави, проведена точно преди срещата на НАТО във Вилнюс (Baker 2023)²⁹. Някои страни членки на НАТО (като Великобритания) подкрепят тази стратегия, но други (като Франция) са противници на ангажирането на НАТО извън евроатлантическото пространство и подкрепят по-внимателен подход към КНР (Muraviev 2023). Показателен пример е френското вето относно откриването на офис на НАТО в Токио. Въпреки че Алиансът е откривал свои офиси в Азия и преди (Perkins 2023), този въпрос предизвиква спорове между страните членки и дебат относно бъдещето на Алианса (Brummer and Lindgren 2023). Редица експерти смятат, че ходът на НАТО на изток е грешка, че това е в интерес на САЩ, че ще повиши напрежението между НАТО и КНР, че сближава още повече Москва и Пекин и че няма да донесе никакви ползи за сигурността на Европа (Hanssen and Hagström 2023; Samaan 2019, pp.1 – 4). Други смятат, че стратегията е правилна и НАТО има какво да допринесе за сигурността на Индо-Тихоокеанския регион. Трябва да се има предвид, че военното присъствие на Алианса в Индо-Тихоокеанския регион е притеснително и се възприема нееднозначно не само в рамките на организацията, а и сред регионални сили като АСЕАН, Индия, Австралия (Fruehling 2016, pp. 135 – 154; Carie 2023). Освен това е малко вероятно при регионална криза за Тайван, дори задействане на член 5 от Северноатлантическия договор, НАТО да се намеси като военен съюз. Европейските държави не приемат за свой приоритет проблемите на Източна Азия, а някои от тях нямат никакви интереси там (Tamer 2023). Япония също не очаква военна намеса на НАТО при възникване на регионална криза. В Токио вероятно ще очакват подкрепа, каквато те самите оказват на Украйна. Поради това обвързването на НАТО с Индо-Тихоокеанския регион и сътрудничеството с Индо-Тихоокеанските партньори вероятно представлява превантивна мярка и цели „сдържане“ на КНР (Glosserman 2023)³⁰.

IV. Изводи

Войната в Украйна води до координация на усилията между съюзниците на САЩ в Европа и Азия с цел едновременно да се отговори на руската агресия в Украйна и да се сдържа КНР. Това нараства значението на Индо-Тихоокеанския регион в стратегията на НАТО и обвързва си-

гурността на Европа и Азия, а следователно – създава още една линия на сътрудничество между Япония и НАТО с оглед помощта за Украйна, но и за цялостно сближаване между тях и ангажимент за по-разнообразно и задълбочено сътрудничество в бъдеще.

V. Заключение

Япония е един от най-старите и активни партньори на НАТО. Появата на нови регионални и глобални заплахи през последните години водят до еволюция в стратегиите им за сигурност и до повишаване темповете на взаимодействие между тях. Войната в Украйна и руско-китайското стратегическо сътрудничество ги сближава още повече. Включването на Индо-Тихоокеанския регион в новата доктрина на НАТО, обвързването на сигурността в Европа и Азия и заявените амбиции за сътрудничество в новата Индивидуална програма потвърждават това. Сферите от взаимен интерес се допълват с помощта за Украйна и съдържането на Русия и КНР. Действително Япония и НАТО имат интерес от и потенциал за надграждане на партньорството си, но съществуват и ограничения пред него. Необходимо са сериозни усилия за стратегическата и оперативната координация и повече директно, а не паралелно сътрудничество. Налице са и по-сериозни препятствия като отношението не само на Русия и Китай, но и на останалите регионални сили в Индо-Тихоокеанския регион, както и на европейски държави като Франция. Като цяло партньорството между Япония и НАТО е част от по-широк, вътрешен за Алианса дебат относно приоритетите и възможностите му и относно американското влияние върху съюзниците в Европа и Азия. Препоръчително е сътрудничеството между Япония и НАТО да не предизвиква напрежение в Индо-Тихоокеанския регион, а да се фокусира върху взаимноизгодни и конструктивни контакти, които ще са от полза за мира, реда и сигурността на регионално и на глобално равнище.

БЕЛЕЖКИ

1. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Japan Fumio Kishida*. Vilnius, 12 July 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_217083.htm. [viewed 5 January 2023].

2. DOMINGUEZ, Gabriel, 2023. Japan and NATO usher in new era of cooperation amid China concerns. *The Japan Times*, July 12, 2023. [online] Available from: <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/07/12/national/politics-diplomacy/japan-nato-new-cooperation-agreement/>. [viewed 5 January 2023].

3. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN, 2023. *Diplomatic Blue Book*. [online] Available from: <https://www.mofa.go.jp/files/100523117.pdf>. [viewed 6 January 2023].

4. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *National Security Strategy*, December 19, 2022. [online] Available from: <https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216anzenhoshou/nss-e.pdf>. [viewed 6 January 2023]; MINISTRY OF DEFENSE OF JAPAN. *National Defense Strategy*. Available from: chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/strategy/pdf/strategy_en.pdf. [viewed 6 January 2023].

5. THE PRIME MINISTER'S OFFICE OF JAPAN. *Written Interview with Prime Minister KISHIDA Fumio by the Lithuanian Radio and Television (LRT)*, July 12, 2023. [online] Available from: https://japan.kantei.go.jp/101_kishida/statement/202307/11interview.html. [viewed 7 January 2023].

6. THE GOVERNMENT OF JAPAN. *Japan stands with Ukraine*, October 19, 2023. [online] Available from: https://japan.kantei.go.jp/ongoingtopics/pdf/jp_stands_with_ukraine_eng.pdf [viewed 7 January 2023]; MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Response to the situation in Ukraine*. [online] Available from: https://www.mofa.go.jp/erp/c_see/ua/page3e_001171.html. [viewed 7 January 2023].

7. THE GOVERNMENT OF JAPAN. *Japan stands with Ukraine*, October 19, 2023. [online] Available from: https://japan.kantei.go.jp/ongoingtopics/pdf/jp_stands_with_ukraine_eng.pdf. [viewed 7 January 2023]; MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Response to the situation in Ukraine*. [online] Available from: https://www.mofa.go.jp/erp/c_see/ua/page3e_001171.html [viewed 7 January 2023].

8. Ibid.

9. "THE WORLD AND JAPAN" DATABASE, 1992. *The Tokyo Declaration on the U.S.-Japan Global Partnership*. Tokyo, January 9, 1992. [online] Available from: <https://worldjpn.net/documents/texts/JPUS/19920109.D1E.html>. [viewed 8 January 2023].

10. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Joint Statement of the Japan-US Security Consultative Committee*. Tokyo, May 1, 2007. [online] Available from: <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/scc/joint0705.html>. [viewed 8 January 2023].

11. THE GOVERNMENT OF JAPAN. *Japan's Proactive Contribution to Peace*. [online] Available from: https://www.japan.go.jp/tomodachi/2014/spring-summer2014/japans_roactive_contribution_to_peace.html. [viewed 10 January 2023]; MINISTRY OF DEFENSE OF JAPAN. *Annual White Paper 2015-2021*. [online] Available from: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/index.html. [viewed 10 January 2023]; MINISTRY OF DEFENSE OF JAPAN. *The Guidelines of Japan-U.S. Defense Cooperation*. April 27, 2015. [online] Available from: https://warp.da.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/11591426/www.mod.go.jp/e/d_act/us/anpo/pdf/shishin_20150427e.pdf. [viewed 10 January 2023].

12. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *Relations with Japan*. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50336.htm. [viewed 12 January 2023]; MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Japan-NATO Relations*. [online] Available from: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/nato/index.html>. [viewed 12 January 2023].

13. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Keynote Speech by Minister Hayashi Yoshimasa at the EU Indo-Pacific Ministerial Forum in Stockholm*, 13 May 2023. [online] Available from: <https://www.mofa.go.jp/files/100503743.pdf>. [viewed 13 January 2023].

14. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Japan and NATO in a New Security Environment*. Speech by Mr. Taro Aso, Minister for Foreign Affairs, Japan at the NAC Meeting in Brussels, Belgium, 4 May 2004. [online] Available from: <https://www.mofa.go.jp/announce/fm/aso/speech0605.html>. [viewed 13 January 2023].

15. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Speech by Prime Minister Shinzo Abe at the North Atlantic Council "Japan and NATO: Toward Further Collaboration"*, 12 January 2007. [online] Available from: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/pmv0701/nato.html>. [viewed 13 January 2023].

16. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *The Geography of Danger has Shifted*, Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Japan National Press Club, 31 October 2017. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_148125.htm. [viewed 15 January 2023].

17. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *London Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council*. London, 3-4 December 2019. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm. [viewed 15 January 2023]; EUROPEAN COMMISSION. *The European Council and the Council EU-China – A Strategic Outlook*. Joint Communication to the European Parliament, 12 March 2019. [online] Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019JC0005>. [viewed 15 January 2023].

18. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2022. *Strategic Concept*. Madrid, 29 June 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf [viewed 16 January 2023].

19. THE WHITE HOUSE, 2022. *Indo-Pacific Strategy of the United States*. Washington, February 2022. [online] Available from: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>. [viewed 16 January 2023]; MINISTRY FOR EUROPE AND FOREIGN AFFAIRS, 2022. *France's Indo-Pacific Strategy*. [in English] Paris, France Diplomatie. February 2022. [online] Available from: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/en_dcp_a4_indopacifique_022022_v1-4_web_cle878143.pdf. [viewed 17 January 2023]; UK PARLIAMENT. *United Kingdom Defense and Indo-Pacific*. 24 October 2023. [online] Available from: <https://publications.parliament.uk/pa/cm5803/cmsselect/cmdfence/183/report.html>. [last viewed: 17 January 2023]; THE FEDERAL GOVERNMENT OF GERMANY, 2020. *Policy Guidelines for the Indo-Pacific*, 1 September 2020. [in English] [online] Available on: <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2380514/f9784f7e3b3fa1bd7c5446d274a4169e/200901-indo-pazifik-leitlinien--1--data.pdf>. [viewed 17 January 2023]; EUROPEAN UNION. *EU Indo-Pacific Strategy*. The Diplomatic Service of the European Union., May 11, 2023. [online] Available from: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/EU%20Indo-pacific%20FS-01-24-V3.pdf>. [viewed 17 January 2023].

20. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *Relations with Partners in Indo-Pacific Region*, August 17, 2023. [online] Available on: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_183254.htm. [viewed 18 January 2023].

21. Концепцията е инициирана от Шиндзо Абе, но продължава да е актуална. Доктрината се ревизира през 2023 г.; MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *Free and Open Indo-Pacific*, 24 April 2023. [online] Available from: https://www.mofa.go.jp/policy/page25e_000278.html. [viewed 10 January 2023].

22. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2023. *Opening remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the meeting of the North Atlantic Council at the level of Heads of State and Government, with Sweden, Indo-Pacific Partners, and the EU*. Vilnius, 12 July 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_217091.htm. [viewed 10 January 2023].

23. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2023. *Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council*. Vilnius 11 July 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm. [viewed 11 January 2023].

24. Ibid.

25. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2023. *Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council*. Vilnius 11 July 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm. [viewed 11 January 2023]; NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2023. *Statement by the NATO Secretary General on the satellite launch by the Democratic People's Republic of Korea*. 22 November 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_220558.htm?selectedLocale=en. [viewed 17 January 2023].

26. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2023. *Relations with Partners in Indo-Pacific Region*, August 17, 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_183254.htm. [viewed 18 January 2023].

27. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, 2023. *Individually Tailored Partnership Programme between NATO and Japan for 2023 – 2026*. Vilnius, 12 July 2023. [online] Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217797.htm?selectedLocale=en. [viewed 19 January 2023].

28. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN. *National Security Strategy*, December 19, 2022. [online] Available from: <https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216anzenhoshou/nss-e.pdf>. [viewed 19 January 2023]; MINISTRY OF DEFENSE OF JAPAN. *Defense Buildup Program*, December 16, 2022. [online] Available from: https://www.mod.go.jp/j/approach/agenda/guideline/plan/pdf/program_en.pdf. [viewed 19 January 2023].

29. US EMBASSIES AND CONSULATES IN JAPAN. *Trilateral Leaders' Summit of the United States, Japan and the Republic of Korea*, August 19, 2023. [online] Available from: <https://jp.usembassy.gov/trilateral-leaders-summit-us-japan-south-korea/>. [viewed 18 January 2023].

30. KITADO, Akira, 2023. NATO aims to “discourage” China on Taiwan, official says. *Nikkei Asia*, 13 November 2023. [online] Available from: <https://asia.nikkei.com/>

Editor-s-Picks/Interview/NATO-aims-to-discourage-China-on-Taiwan-official-says; GLOSSERMAN, Brad. NATO's delicate balancing act in the Indo-Pacific. *The Japan Times*, 19 December 2023. [online] Available from: <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2023/12/19/japan/nato-japan-indo-pacific/>

REFERENCES

BACON, P.; BURTON, J., 2018. NATO-Japan Relations: Projecting Strategic Narratives of "Natural Partnership" and Cooperative Security. *Asian Security*, 4:1.

BAKER, P., 2023. Biden welcomes Japanese and South Korean Leaders to Camp David Summit. *The New York Times*, [August 18, online]. Available from: <https://www.nytimes.com/2023/08/18/us/politics/biden-japan-south-korea-sum.html>. [viewed 10 January 2023].

BRUMMER, M.; LINDGREN, W., 2023. Anarchy is a Bridge: Russia and China are Pushing Japan and NATO Together. *Texas National Security Review*. [online] Available from: <https://warontherocks.com/2023/07/anarchy-is-a-bridge-russia-and-china-are-pushing-nato-and-japan-together/>. [viewed 5 January 2023].

CAPIE, D., 2023. New Zealand Draws Closer to NATO with a Wary Eye. *United States Institute of Peace* [July 6, online]. Available from: <https://www.usip.org/publications/2023/07/new-zealand-draws-closer-nato-wary-eye>. [viewed 15 January 2023].

FRUEHLING, S., 2016. Australia and NATO: Six Decades of Cooperation. NATO and Asia-Pacific. NATO Defense College.

GALIC, M., 2019. *Navigating by Sun and Compass. Policy Brief One: Learning from the History of Japan-NATO Relations*. Chiyodaku, Tokyo; The Japan Institute of International Affairs.

GLOSSERMAN, B., 2023. NATO's delicate balancing act in the Indo-Pacific. *The Japan Times* [December 19, online]. Available from: <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2023/12/19/japan/nato-japan-indo-pacific/>. [viewed 17 January 2023].

HANSSEN, U.; GAGSTROM, L., 2023. The errors of NATO's East Asia engagement. *East Asia Forum* [August 25, online]. Available from: <https://www.eastasiaforum.org/2023/08/25/the-errors-of-natos-east-asia-engagement/>. [viewed 19 January 2023].

HOOFT, P., 2023. China and the Indo-Pacific in the 2022 NATO Strategic Concept. *Atlantisch Persectief*, Vol. 46, No 4, Special Edition: NATO's new Strategic Concept.

IWAMA, Y., 2021. Why Should NATO Care About China? A Japanese Perspective. *Lettre du Centre Asie*, No 89, Ifri, 12 March 2021.

MITEVA, B., 2023. New Opportunities in New World Order: Japan-NATO Cooperation since the end of the Cold War. In: *Diplomacy, Ideologies, Societies: Contemporary Projections and Policies*. Sofia: St. Kliment Ohridski Publishing House. ISBN 978-954-075-852-7.

MURAVIEV, A., 2023. NATO in the Indo-Pacific and the French Position: Post Vilnius Summit. *Australian Institute of International Affairs* [August 4, online].

Available from: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/nato-in-the-indo-pacific-and-the-french-position-post-vilnius-summit/>. [viewed 10 January 2023].

PERKINS, J., 2023. Japan's Defense Buildup and NATO Involvement. *Beyond the Horizon*. [online]. Available on: <https://behorizon.org/japans-defense-buildup-and-nato-involvement/>. [viewed 3 January 2023].

SAMAAN, J., 2019. What NATO contribution to the security architecture of the Indo-pacific? *NDC Policy Brief*, No 21.

SCOTT, D., 2016. NATO and Japan: A Strategic convergence? Post cold-war geopolitics: Russia, China, anti-piracy and anti-terrorism. *International Politics*, vol 53, no 3 [May 2016].

SURDEL, B., 2023. Japan and the Russo-Ukrainian War: Solidarity and Reconstruction. Japan and Central Europe: Geopolitics, Security and Economy. *IEŚ Policy Papers* 8/2023. Lublin-Warsaw: Centrum Stosunków Międzynarodowych. ISBN 978-836-767-817-9.

TAMER, C., 2023. What is NATO's Plan to Counter China? *ANKASAM* [August 8, online]. Available from: <https://www.ankasam.org/what-is-natos-plan-to-counter-china/?lang=en>. [viewed 19 January 2023].

TANAKA, R., 2023. Benefits and Challenges of Japan-NATO cooperation: grand strategic, strategic, and practical level of analysis. In: *ARI 129/2023, Elcano Royal Institute*. Madrid (Spain).

TSURUOKA, M., 2013. *NATO and Japan as Multifaceted Partners. Research Paper No. 91*. Rome: NATO Defense College.

TSURUOKA, M., 2012. NATO and Japan. A View from Tokyo. *The Rusi Journal*, Vol. 156, No 6.

TSURUOKA, M., 2023. NATO's Engagement in the Indo-Pacific: Tokyo's Perceptions and Expectations. *International Journal*, Vol. 78, no 4.

YI, S.; CHENG, Y., 2023. China-NATO Relations: History and Reality. *BRIQ Belt and Road Initiative Quarterly*, vol 4, no 3. ISSN 2687-5896.

WAR IN UKRAINE AND JAPAN-NATO COOPERATION: JAPANESE PERSPECTIVE

Abstract: During 2023 NATO Vilnius Summit Secretary General Jens Stoltenberg said that “no other partner is closer to NATO than Japan”. Indeed, Japan and NATO have a long history of interaction. The war in Ukraine significantly changed global security environment. This new challenge had an impact on the relationship between NATO and its Indo-Pacific partners, including Japan. NATO last two summits in Madrid and Vilnius were important not only for the European security, but for Indo-Pacific as well. This study aims to analyze how the war in Ukraine

affects Japan-NATO relations, and what is the future of their cooperation and NATO's role in the Indo-Pacific region.

Keywords: Japan-NATO Partnership; NATO in Indo-Pacific; NATO-Indo-Pacific Partners; NATO Madrid Summit; NATO Vilnius Summit

Dr. Boryana Miteva, Assist. Prof.

ORCID iD: 0000-0002-2479-789X

Department of Modern and Contemporary History

Faculty of History

Sofia University "St. Kliment Ohridski"

15, Tsar Osvoboditel Blvd.

Sofia, Bulgaria

E-mail: bnmiteva@uni-sofia.bg